

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förskollärares strategier för att främja alla barns språkutveckling

En empirisk studie med inriktning på språk och kommunikation

Elin Hammarstrand och Sandra Wallin
Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 HP
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2022
Handledare: Ann-Katrin Swärd
Examinator: Elisabeth Mellgren

Nyckelord: Språk, kommunikation, stöttning, samverkan, språksvårighet, strategi, förskollärare

Abstract

Syftet med vår studie är att undersöka vilka strategier några förskollärare beskriver att de utgår från i arbetet med att stödja alla barns språk- och kommunikationsutveckling. Denna studie utgår från Vygotskijs sociokulturella teori där en beskrivning av fyra av hans centrala begrepp görs. Det empiriska materialet samlas in genom semistrukturerade intervjuer där totalt sex verksamma förskollärare inom två olika områden i Västra Götaland deltar. Valet av intervjuer som metod utgör därmed att vi har en kvalitativ ansats. Genom att vi har en kvalitativ ansats blir studien mer fördjupad och dess resultat utgår från en djupare inblick i förskollärares tankar och beskrivningar. I resultatet framkommer det att samtliga förskollärare anser att språk och kommunikation är en central del i barnens lärande och utveckling. De strategier som framkommer är framför allt att vara närvarande och att använda gruppen som resurs. För att stötta barnen som har språksvårigheter framkommer det att förskollärarna använder sig mestadels av polyglutt-appen samt tecken och bildstöd, men även att de samverkar flitigt med både vårdnadshavare och specialpedagoger.

Förord

Under den tid vi har studerat på förskolläraryrket vid Göteborgs Universitet har vårt intresse för språk och kommunikation utökats, vilket gjorde att det blev ett självklart ämne för oss att skriva om när vi påbörjade detta examensarbete.

Våra utvalda respondenter gjorde detta arbete möjligt för oss och därför vill vi rikta ett stort tack mot dessa förskollärare och för att vi fick möjlighet att komma ut till deras olika verksamheter. Vi vill även passa på att tacka vår handledare som varit till stor hjälp för oss i vårt arbete med denna studie.

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	1
2	Inledning	3
	2.2 Syfte och undersökningsfrågor	4
3	Bakgrund	5
4	Litteratur	7
	4.1 Tidigare forskning	9
5	Teoretisk utgångspunkt	13
	5.1 Det sociokulturella perspektivet	13
	5.2 Den proximala utvecklingszonen	13
	5.3 Mediering.....	14
	5.4 Appropriering	14
	5.5 Intersubjektivitet	15
6	Metod.....	16
	6.1 Databesamling	16
	6.2 Urval	16
	6.3 Genomförande	17
	6.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	17
	6.5 Etiska aspekter	18
	6.6 Analys och bearbetning	19
7	Resultatredovisning.....	20
	7.1 Förskollärares strategier och arbetssätt.....	20
	7.2 Användandet av verktyg	21
	7.3 Samverkan	24
8	Diskussion	26
	8.1 Metoddiskussion	26
	8.2 Resultatdiskussion	27
	8.3 Sammanfattning och förskollärares yrkesutövning	30
	8.4 Didaktiska konsekvenser och vidare forskning	30
9	Referenser	32
	Bilaga 1-Missivet	34

Bilaga 2-Intervjuguide 35

2 Inledning

Skolverket (2018) nämner att förskolans undervisning ska utgå från en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den beprövade erfarenheten innebär enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) att förskollärares arbetssätt ska testas och dokumenteras av flera i arbetslaget under en längre tid. Det lyfts fram av Skolverket (2018) att språk och kommunikation är en viktig del i barnens lärande och i deras identitetsutveckling. I läroplanen för förskolan uttrycks det även att barnen ska få möjlighet att utveckla ett nyanserat talspråk och ett ordförråd, men även att de ska få möjlighet att utveckla sin förmåga att berätta och argumentera. Vidare menar Skolverket (2018) att barnen ska få möjlighet att utvecklas i sitt språk och det är förskollärares uppgift att ta vara på deras nyfikenhet och intresse kring att kommunicera på olika sätt. Genom detta ska barnen erbjudas en stimulerande miljö på förskolan där de får möjlighet att lyssna till högläsning, men även att de får delta i olika former av samtal om litteratur. Därigenom utmanas barnen i att tänka och kommunicera i olika sammanhang, vilket kan gynna barnen i dagens samhälle där kommunikation och samarbetsförmåga är en central del.

Att kommunikation är en viktig del i barnens lärande nämner även Johansson (2011). Hon menar att barns språk och kommunikation är av stor vikt för barns meningsskapande i deras värld, men även för deras möjligheter till interaktion med andra i sin omgivning. Vidare menar Johansson (2011) att kommunikationen är en bidragande faktor till barnens aktiva medverkan i ett demokratiskt samhälle. I och med detta får barnen möjlighet att vara med och påverka samt uttrycka sina åsikter. Hon betonar även att de vardagssamtal man har med barnen är av stor vikt, men att det är viktigt att de vuxna intar ett förhållningssätt där man sätter barnet i ett meningsfullt sammanhang. Detta innefattar att det ska finnas en ömsesidighet i kommunikationen som sker mellan de vuxna och barnen, vilket skapar en intersubjektivitet. En förutsättning för att möjliggöra detta är att förskolläraren är närvarande i barnets värld. Däremot menar författaren att kommunikation innefattar mer än bara det verbala språket och menar att kroppsspråket som gester, ansiktsuttryck och barnens sätt att vara på är sätt att kommunicera på. Johansson (2011) betonar även betydelsen av att vara närvarande ytterligare eftersom närvaron stärker mötet mellan livsvärldarna och ger därmed mer utrymme till lärande. Att vara närvarande med barnen och möta deras världar innebär att försöka förstå barnet vilket framförs ha betydelse i barns lärande.

Gjems (2018) betonar vikten av den tidiga litteraciteten hos förskolebarnen som grundläggande för deras utveckling och lärande. Vidare menar författaren att litteraciteten kan komma att fokuseras på för lite i förskolan då det kan anses som en aspekt som sker i skolan. Den tidiga litteraciteten sker primärt hos barnen genom interaktion med vårdnadshavare, förskolepersonal men också med andra barn. Gjems (2018) beskriver Matteuseffekten och menar att barnets tre första år i livet är av stor vikt för barnets ordinläring samt inläringen av språkets struktur. Matteuseffekten menar författaren innebär att de barn som får möjlighet att lära sig flertalet ord kommer att ha bättre möjligheter till ytterligare ord- och språkinläring. När det kommer till ordinläring så förklarar även författaren att det är av stor vikt att förskollärare använder ordets korrekta namn och struktur när de samtalar med barnen. Hon förklarar vidare att barnen behöver höra ordet korrekta namn för att de på egen hand ska kunna benämna saker de vill förmedla längre fram.

Utifrån dessa redogörelser belyses vikten av att arbeta med barns språk och kommunikationsutveckling i förskolan. Vi har sedan tidigare arbetat på ett flertal förskolor samt befunnit oss på olika VFU-platser där vi har erfarit att det finns skillnader i hur förskollärarna arbetar med språk och kommunikation. De skillnader som vi har lagt märke till är hur kontinuerligt förskollärarna arbetar med tecken som stöd, hur stor del av undervisningen som fokuserar på språk och kommunikation samt hur olika verktyg används för att gynna barnens språkutveckling. Under våra år på förskolläraryrket har vi fått en inblick i hur viktigt arbetet med barns tidiga språkutveckling är i förskolans undervisning. Denna inblick har genererat ett större intresse för språk och kommunikation hos oss som utför den här studien. I den här empiriska studien kommer vi därmed att undersöka hur förskollärare arbetar med språk och kommunikation och hur arbetet ser ut kring barn med språksvårigheter.

2.2 Syfte och undersökningsfrågor

Syftet med vår studie är att undersöka vilka strategier några förskollärare beskriver att de utgår från i arbetet med att stödja alla barns språk- och kommunikationsutveckling.

Vi har följande frågeställningar:

- Vilka strategier använder förskollärarna för att främja barns språk och kommunikation i förskolans verksamhet?
- Hur arbetar förskollärarna för att stödja barn som har språkliga svårigheter i förskolan?

3 Bakgrund

Bjar och Liberg (2010) skriver fram olika synsätt på den språkliga socialisationen, där den framställs ur ett tidigare samt ett senare synsätt. Sedan långt tillbaka i tiden har människor funderat kring hur språkutvecklingen sker, och hur mycket påverkan arv och miljö har på språket. Experiment gjordes där barn sattes i sammanhang där endast fysisk omvårdnad gavs, och där den språkliga stimulansen uteslöts för att se hur detta påverkade barnet. Utifrån dagens synsätt kan man anta att experimentet gjordes för att undersöka relationen mellan barns språkutveckling gentemot arv och miljö. Författarna menar också att filosofer engagerade sig för inläring och språk på 1600- och 1700-talet, eftersom det då skulle möjliggöra inblicken i individers sätt att förstå omvärlden, deras tankar och även deras tillvaro. Rationalisterna och empiristerna såg språket på olika sätt där rationalisterna ansåg att språket var universellt och att människan då var född med en redan befintlig språkförmåga. Empiristerna menade däremot att miljön var en central del och att sinnesintrycken därmed blev av stor vikt för utvecklingen. Här såg man alltså ytterligare tecken för att frågor uppstod redan då om miljöpåverkan och vad som anses vara av biologiskt arv.

Tidigt på 1900-talet uppmärksammade lärare och läkare språkstörningar hos hörande barn, utifrån erfarenheter från döva och även hörselskadade barns språk, förklarar Bjar och Liberg (2010). Dessa barn hade en typisk kognitiv utveckling men hade förseningar eller störningar i sin språkutveckling. Med avsikt att främja dessa barns språkutveckling startades därmed olika kliniker och talinstitut. En forskningstradition inleddes också vid den här tiden, där man samlade in kunskap för att bestämma ordningen på hur aspekter av språket utformas. Kunskapen samlades in genom ordentliga observationer av barns språk via anteckningar och senare via video och audio inspelningar. Därefter sammanställdes uppgifter om utvecklingen av barns ord, språkljud, satskonstruktioner samt fonem.

Det har enligt Bjar och Liberg (2010) även framkommit olika sätt att se på språklärande, specifikt under det senaste århundradet, där empirismen under början av nittonhundratalet återvände och blev en skolbildning som kom att kallas för behaviorism. Behaviorismen menar att beteenden blir inlärd genom imitation där barnet ses som en passiv mottagare av speciella intryck, vilket kan styra helt vad barnet svarar på vissa fraser. Däremot framkommer det av Chomsky, som är en kritiker av behaviorismen, att förmågan istället är medfödd och utvecklas spontant i den miljö man befinner sig i. Detta är en skolbildning som kallas för nativism och menar att människan föds med samma huvudsakliga principer för språkets uppbyggnad vilket innebär att det är en universell språkförmåga. En sammanställning av dessa motsatta skolbildningar resulterade i att det 1960 växte fram en annan skolbildning av Piaget och Vygotskij, vilken kom att kallas för kognitivismen. Enligt den kognitivistiska skolbildningen föds människan med särskilda möjligheter till att lära och via dessa söker människan flitigt efter kunskaper i sin omvärld. Genom nya intryck och erfarenheter kan de olika kunskaper behövas utvecklas och anpassas. Därav blir betoningen av att människan är en aktiv sökare och hela tiden skapar ny kunskap en central del inom kognitivismen.

Bjar och Liberg (2010) skriver vidare kring ett synsätt som vuxit fram genom de senaste årtiondena som är ett sociologiskt synsätt inriktat på hur människans lärande har framkommit. Detta synsätt bygger vidare på Vygotskijs sociohistoriska teorier, och inriktades till en början på samspelet mellan vuxna och barn. Det som framträdde som stödstruktur hos barnens lärande var den sociala interaktionen mellan vuxna och barn men även deras vägledning till barnen. Idag ligger inte enbart den sociala interaktionen i fokus, utan de studier som framkommit under åren har utvidgats med en mängd andra studier, vilket gjort att ett bredare

fokus har lagts. Man ser idag alltså på lärandet utifrån sin kultur som man befinner sig i och även dess historia som är grundläggande för kulturen. I ett sociokulturellt perspektiv anses varierande slag av sociokulturella redskap samt den sociokulturella interaktionen, vara en stödstruktur för lärande. Olika exempel på de stödstrukturer som finns inom vårt lärande är fysiska redskap, normer för hur vi språkar, olika handlingsmönster samt artefakter. I det sociokulturella synsättet ses även den lärande som en flitig medskapare av kulturen som den lärande lever inom.

Vidare menar Bjar och Liberg (2010) att de sociokulturella forskningsinriktningarna framhäver samspelet mellan de som lär ut och de som ska lära, men också den kultur människan lever i som grund till lärandet på det individuella planet. De andra forskningsinriktningarna, nativismen, behaviorismen samt kognitivismen framhäver individen och sätter den i centrum för lärandet. Varje tidsepok när det gäller forskning har utifrån analyser utpekats olika vägar till lärandet av språket, där alla dessa vägar fungerar för individen. En av dessa vägar som konstaterats är imitation som kan bidra till att individen blir mer aktiv i olika språkliga aktiviteter. Det finns även andra lärovägar där man som individ ingår som aktiv i språkliga aktiviteter som stegvis förbättras och expanderar. Ingen av lärovägarna utesluter en annan läroväg utan de kan snarare bindas samman och komplettera varandra i samma situation. Det som betonas är dock att lärandet innefattar redan i tidig ålder någon form av interaktion med barnets omgivning vilket bidrar till att barnet får en mer aktiv roll som deltagare i omgivningen. Dessa interaktioner ser dock olika ut, beroende på sammanhang och omgivning, såsom olika kulturer. Slutligen menar författarna även att människan är flexibel och anpassningsbar vilket gör att interaktionen med andra är av stor vikt och det är även där förmågan att ge uttryck och ta in andras uttryck utvecklas.

4 Litteratur

Olika strategier och metoder för att stötta barn i behov av stöd

Skolverket (2018) menar att förskolans utbildning, vart den än i landet befinner sig, ska vara likvärdig. Det innebär att förskolan ska anpassas och se till varje barns olika förutsättningar och skapa likvärdiga möjligheter efter dessa. Hur förskollärare anpassar sina pedagogiska metoder framställs av Sandberg (2021). Där framförde hon att förskollärare, genom intervjuer, fick beskriva sina metoder för att stötta barn i behov av särskilt stöd. I intervjuerna beskrev förskollärarna två olika förhållningssätt där det ena var att pedagogen inte anpassade arbetssättet utifrån barnet i behov av särskilt stöd. Det andra var tvärtom, att man anpassade utbildningen efter barnet som var i behov av särskilt stöd, där både indirekt och direkt stöd gavs. Intervjuerna uppgav även att förskollärarna hade olika strategier gällande barns stöttning, där en strategi var att dela upp ansvaret i arbetslaget. En annan strategi var att en i arbetslaget ständigt var med och stöttade barnet i behov av särskilt stöd, oftast när barnet var i större behov av stöttning. Även stöttning till förskollärarna själva var av stor vikt, då från en specialpedagog som gav handledning. Denna stöttning bidrog till att arbetet med barn i behov av särskilt stöd blev mer planerat, vilket gjorde att barnen gjorde mer framsteg i sin utveckling.

Vidare lyfter Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) tre olika metoder som gynnar och stöttar barns språkutveckling samt utökar deras ordförråd. Dessa tre metoder är dialog, läsning och aktivt deltagande, som alla tre bidrar till stöttning av barns språk och kommunikation. Dialog beskrivs som ett hjälpmedel för att stötta barnen i att uttrycka sig genom sitt ordförråd i kommunikationen, vilket bidrar till ett utökande av deras redan befintliga ordförråd. I en dialog är pedagogen närvarande och uppmärksam på att utveckla barnens ordförråd genom att ställa utvecklande frågor till barnen, eller benämna olika saker med rätt ord så att barnen ständigt får höra rätt benämning på de saker de själva försöker förmedla. Det sker även en upprepning i dialogen, där nya ord kan höras i olika sammanhang vilket ger en utökad förståelse till barnen. Läsning, som var en annan metod, menar författarna också gynnar barnens ordförråd, men även deras förmåga att använda sin fantasi, samt stimulans av intresset för böcker. Vidare menar de att läsningen ger en upprepning av ord vilket även bidrar till att barnens receptiva samt expressiva ordförråd berikas och blir mer aktivt. Barnen får möjlighet att få konkreta betydelser på de ord som finns i böckerna då de samtidigt kan se bilder de kan peka på, och tillsammans med pedagogen kan barnen samtala om de konkreta bilder och ord som finns. Den sista metoden handlar om barnens aktiva deltagande där barnen får en gemensam upplevelse med barn och pedagoger. I det aktiva deltagandet ges barnen som annars kan vara lite blyga möjlighet att komma fram och ta plats i sin verbala kommunikation. Barnen ges även möjlighet till delaktighet och inflytande då de får vara aktiva och uttrycka sin mening i spontana sammanhang, som sedan kan leda vidare till utveckling av tidigare lek eller aktivitet.

Barns läs- och skrivinlärning

Barnens läs- och skrivinlärning förklarar Fast (2008) sker tidigt i livet, men även att inlärningen sker på ett successivt sätt och att den utmärks av interaktioner med andra. Detta sätt att beskriva barns tidiga läs- och skrivinlärning benämns som emergent literacy. Hur barnen lär sig att läsa behöver inte endast ske genom böcker, utan barnen kan lära sig det i andra sammanhang där bilder, symboler och texter kan förekomma. Med tanke på detta blir den kulturella miljön en central del för vilka sorters texter som barnen kommer i kontakt med, men även hur texterna kan tolkas. Barnens närmande till att bli läsare sker genom att de betar sig som erfarna läsare gör. Alltså härmar barnen hur de ser att vuxna människor läser böcker

genom att barnen ser hur de vuxna vänder blad, hur de håller i böckerna men även hur de sitter medan de läser. Genom detta kan även de yngsta barnen ta efter och skapa sig en identitet som läsare.

Vidare lyfter Fast (2008) fram betydelsen av berättelser i samband med begreppet literacy och förklarar det som att barnen lär sig saker utan att de är medvetna om det. Genom berättelser lär sig barnen hur språket låter och hur det är uppbyggt, de lär sig nya ord, men de skapar sig dessutom kunskaper inom språket som kan vara användbart när de på egen hand ska berätta. Det förklaras vidare att de barn som får möjlighet att lyssna till ett flertal olika berättelser lär sig mer flitigt hur berättelser är konstruerade.

Liberg (2006) skriver om preläsande och preskrivande och menar att det är det första som dyker upp i barnens försök till att läsa och skriva på. Det innebär att varken läsandet eller skrivandet egentligen har några grammatiska mått, vilket gör att barnen skriver krumelurer som de själva hittat på och läser böcker genom att bara hålla i en bok och bläddra igenom den. Enligt författaren är detta första steg in i läs- och skrivvärlden ett viktigt steg, även fast de inte bemästrar någon av delarna. Barnet kan utveckla sina färdigheter inom läsandet och skrivandet i detta tidiga skede genom att de är omgivna av vuxna som förstår och uppmuntrar deras utforskande inom detta område.

Barns tidiga språkutveckling

Det arbetet som sker för att främja barnens tidiga språktillägnande förklarar Gjems (2018) som att det uppnås stötta barnen i deras språkliga lärande längre fram i livet. Men för de barn som inte får ta del av ett regelbundet språkande av sina familjemedlemmar kan det skapa konsekvenser genom att de har ett få antal språkerfarenheter i jämförelse med sina skolkamrater. Därmed är det ännu viktigare att förskolan ser till att erbjuda alla barn en språklig miljö av god kvalitet.

Vidare redogör författaren om ordinlärningens betydelse och förklarar att det finns ett antal saker som barnet måste kunna för att ha lärt sig ett ord. Barnen måste kunna känna igen ordets ljudbild, de ska kunna urskilja ordet från det flytande talet, men även ha en förståelse för vad ordet innebär. Förutom dessa egenskaper måste barnet kunna minnas ordet och dessutom överföra ordet och skapa användning för det i andra relevanta kontexter. Trots att de yngsta barnen kan lära sig ordens olika definitioner och har en minnesbild av vad orden representerar, har de fortfarande inte skapat sig en fördjupad uppfattning av ordet. Det som krävs för att barnen ska få möjlighet till ordinlärning är att barnen inte endast får orden presenterade för sig genom definitioner och beskrivningar som saknar anknytning. Barnen måste i stället ges en förståelse för de flertalet sammanhang som orden kan vara användbara i, men även få möjlighet att erfara dessa. Forskning har dessutom visat att barn lär sig ordens innebörd och användning när de får möjlighet att använda orden och är engagerade i aktiviteter tillsammans med vuxna eller andra barn.

Flerspråkiga barns språkutveckling

Att barn har kompetenser i språk och kan kommunicera på flera olika språk i sin vardag kan ha flera olika orsaker menar Kultti (2014) och förklarar att det både kan bero på att barnen har migrerat men även genom undervisning i ett obekant språk. Hon förklarar vidare att hur barnen väljer att nyttja sina språk hemifrån kan ha en stor betydelse i interaktionerna på förskolan. Därav behöver förskollärare skapa sig lärdomar om vilka villkor de flerspråkiga barnen har i sitt språkbrukande. Förutom detta behövs det även finnas ett samarbete mellan

förskolan och hemmen och det förklaras att detta samarbete är en betydelsefull faktor inom den här kontexten.

Kultti (2014) menar vidare på att vart femte barn i förskolan är ett flerspråkigt barn, vilket gör att hon även betonar vikten av att beakta dessa barns språkande i förskolan. Hon beskriver också hur de olika språken, det vill säga förstaspråket och andraspråket, bidrar till varandra. Däremot lyfts det fram att förskolan skapar mycket möjligheter för att barnen ska kunna utveckla det svenska språket, genom exempelvis böcker och högläsning. Andra modersmål än svenska uppmärksammas inte lika mycket vilket bidrar till att lärandet kring flerspråkiga barns modersmål inte möjliggörs på ett likvärdigt sätt.

Teckenkommunikation

Gerland och Aspflo (2015) förklarar att det finns en oro hos många föräldrar som funderar på att använda sig av teckenkommunikation för deras barn med språksvårigheter och att föräldrarna ifrågasätter om det kan hämma barnets verbala språk. Författaren menar däremot att teckenkommunikation kan ha en positiv påverkan på barn som redan har ett verbalt språk och att teckenkommunikationen kan skapa möjligheter för dem att utvecklas vidare i sin tal- och språkutveckling. Barnen som kommer ha fortsatta språksvårigheter kommer därmed även få möjlighet att kommunicera på ett annat sätt under ett tidigt stadium i deras liv.

De talar vidare om att alla former av kommunikation är bra för barnen och att det därmed är viktigt att uppmuntra de sätt som barnen väljer att kommunicera på, oavsett om det är teckenkommunikation, bildkommunikation, skrift eller om barnet med kroppsspråket försöker förmedla något. Därmed förklarar Gerland och Aspflo (2015) att ett sätt att kommunicera på behöver inte vara bättre än det andra, utan att det handlar om att barnen ska kunna göra sig förstådda på flera olika sätt i olika situationer och att det är positivt att barnen kan ha olika kommunikationsverktyg att använda sig av.

Samverkan med vårdnadshavare och professioner

Sandberg (2021) betonar vikten av att barns nära vuxna samverkar för att skapa förutsättningar för att barns lärande och utveckling gynnas. Vidare beskriver hon att vårdnadshavarna är de som oftast känner barnen bäst och att de kan läsa av sina barn på ett bättre sätt än de som är utbildade. I och med detta menar författaren att det därmed är av stor vikt att förskollärarna och andra professioner är lyhörda gentemot vårdnadshavarnas tankar och funderingar. Författaren beskriver även vikten av att både andra professionella och vårdnadshavare är med under utvecklingssamtalen i förskolans verksamhet. Detta eftersom det kan underlätta för vårdnadshavarna genom att de slipper vara medlare mellan förskollärare och andra professioner samt att alla får samma information kring barnet.

4.1 Tidigare forskning

Utveckling av ordförråd

Erdemir och Brutt-Griffler (2020) har utfört en kvalitativ studie som undersöker temporärt lärande av ordförråd hos ett barn med två språk genom dess interaktioner med enspråkiga barn i förskolan. Studien hade två syften, det ena syftet var att undersöka om det tvåspråkiga barnet fick ett utökat ordförråd genom de interaktioner som skedde med andra barn i förskolans olika situationer och rutiner. Det andra syftet var att urskilja vilka omständigheter som påverkade lärandet av hans ordförråd, detta för att kunna synliggöra vad som hindrade eller underlättade hans lärande. Studien präglas av ett sociokulturellt perspektiv där studien betonar betydelsen av barnens interaktioner med varandra för att bidra till barnens språkutveckling. I studien utförde forskarna en fallstudie där de observerade en händelse

genom olika observationstekniker för att samla in data, och därigenom få in mer omfattande informationskällor. De tillvägagångssätt som forskarna valde att samla in data på var genom observationer, fältanteckningar, videoinspelningar och intervjuer.

Resultatet av denna studie visar att det tvåspråkiga barnet, vid namn Erdem, utökade sitt ordförråd genom interaktionen med andra enspråkiga barn. Eftersom Erdem var ny i det engelska språket kunde han ta tillvara på de andra barnens språkkunskaper. Detta synliggjordes i olika aktiviteter där han interagerade med andra barn och fick möjlighet till ytterligare lärande av ordförråd. Det som visade sig vara en framgångsfaktor för Erdems utökade ordförråd var när hans kamrater använde sig av ett långsammare tempo i konversationerna. Utvecklingen av ordförrådet var inte avsiktlig från kamraternas håll utan skedde naturligt i aktiviteter och samtal med de andra barnen. Det som även framgick i resultatet var att Erdems ordförråd utvecklades när han interagerade med kamrater som han hade en positiv relation till, men även där han hade möjligheter till socialisering med andra. När Erdem var aktiv i interaktioner där hans intressen utspelade sig, gav även det en positiv inverkan på hans utvecklande ordförråd.

Betydelsen av nära relationer med lärare

En annan studie, skriven av Split, Koomen och Harrison (2014) undersöker hur barnens språkutveckling främjas av att ha en nära relation till sin lärare. I undersökningen ingick det en LSAC-design, vilket menas med en longitudinell studie av australiensiska barn. I den här designen ingick ett tvåårigt hembesök till barn i åldersgrupperna 4–5 år, 6–7 år och 8–9 år och deras vårdnadshavare. I samband med hembesöken genomfördes en strukturerad intervju som gjordes utav utbildade personer, men även frågeformulär som var utformade av forskarna.

Forskarna menar att barns språkutveckling har stor betydelse för deras anpassning till samhället, där en god språkutveckling förhindrar sociala störningar vilket därmed kan förhindra brottslighet och beteendeproblem. De betonar även att barnens trygga relationer med sina lärare har en betydelsefull del i deras språkutveckling. Detta motiverar forskarna genom att barnen får ett ständigt utbyte av kommunikation när de spenderar tid med sina lärare.

Resultatet av studien påvisade att språkutvecklingen påskyndades hos de barn som redan hade en god språklig förmåga, men även genom att barnen hade nära relationer till sina lärare. Det visade sig även att de barn som hade sämre språklig förmåga dessutom fick svårare att skapa goda relationer med sina lärare, detta medförde att skillnaderna mellan barns språkutveckling utökades ytterligare. Från resultatet framgick det dessutom att barnens språkförmåga gynnades av nära relationer till sina lärare, men även att barnens nära relationer gynnades av barnens redan befintliga språkförmåga.

Förskollärares syn på undervisning gällande språkutveckling

Nordberg och Jacobsson (2019) gjorde en studie som handlade om förskollärares syn på språkundervisning. I studien undersöktes hur tal, språk och kommunikationsutveckling beskrevs och dokumenterades i de olika förskolorna. Forskarna menade att tal, språk och barnets förmåga att kommunicera var viktiga delar för barnens lärande, men även deras sociala och emotionella utveckling. Detta förklarades även vara centrala aspekter för barnens akademiska prestationer längre fram i livet. Forskarna menade även att det var av stor vikt att ge stöttning i barns tal, språk och kommunikation då det lägger en god grund för barns livslånga lärande. Vidare menade de att det görs relativt lite forskning på hur lärare ser på hur de följer barns tal, språk och kommunikationsutveckling.

Enligt författarna fanns det en osäkerhet hos förskollärarna och specialpedagogerna kring hur de skulle göra systematiska språkbedömningar för de barn som var i behov av stöd och att de inte visste hur de skulle arbeta med dessa barn på ett systematiskt sätt. Det fanns även olika uppfattningar hos pedagogerna kring huruvida deras bedömningsunderlag vilade på en vetenskaplig grund eller inte. Detta påvisar hur lite kunskap det finns kring bedömningsmaterialen gällande språkutveckling. Förskollärarna och specialpedagogerna i denna studie hade sina bedömningsunderlag, framförallt TRAS, men var osäkra kring om underlaget hade en vetenskaplig grund samt hur det skulle användas. Av studiens slutsats framgick det att det fanns en variation kring hur deltagarna uppfattade och förstod sig på att arbeta på en vetenskaplig grund och vad beprövad erfarenhet innebar. Därmed ansågs det att det behövdes ett större fokus på hur deltagarna skulle använda sig av dessa begrepp i arbetet på förskolan.

Barns tidiga muntliga språkkunskaper

Dockrell, Stuart och King (2010) har skrivit en artikel som utgick från ett utsatt område i England där barnen nyligen påbörjat en formell utbildning och som hade bristande kunskaper i det muntliga språket. Forskarna förklarar att de barn som tidigare haft missgynnande förutsättningar och som lär sig det engelska språket riskerar att hämmas i sin språkinläring, vilket resulterar i att utbildningsresultaten påverkas längre fram. I och med detta har forskarna valt att utföra en språkinervention som de kallar för "Talking Time", där syftet är att bemöta de barn med sämre språkkunskaper i förskolan. Interventionen utgick från tre olika förskolor i det utsatta området där 142 fyraåriga barn från dessa förskolor deltog. Interventionen gick ut på att jämföra ett antal barn som fick exponeras för mycket samtal och språkövningar och barn som inte fick den exponeringen.

Resultatet av studien visar att det blev en viss skillnad i språkutvecklingen hos barnen som deltog, där de som exponerats visade en bättre språklig förmåga än de som inte fick den exponeringen. Forskarna drog därmed slutsatsen att barn som ständigt exponeras och ges möjlighet till mycket språkande får större möjligheter till en god språkutveckling.

Barns svårigheter att kommunicera

Denna studie är skriven av Johora, Fleer och Veresov (2019) som inriktar sig på ett specifikt barn som har en funktionsnedsättning på en förskola i Australien. Barnet som studien fokuserar på har Sotos syndrom som är en genetisk avvikelse, vilket innefattar att barnet har svårigheter kring att kommunicera och uttrycka sig. Avsikten med studien är att visa på hur förskolan arbetar kring detta barn och hur de skapar möjligheter till att barnet ska kunna vara delaktig på olika sätt. Undersökningen syftar därmed till att uppmärksamma hur personalen använder sig av alternativa psykologiska verktyg.

Ett resultat av Johora, Fleer och Veresovs (2019) studie blev att barnets primära funktionsnedsättning inte var den som hindrade hennes delaktighet i förskolan. Det som hindrade hennes deltagande var hennes svårigheter i att uttrycka sig och kommunicera, vilket ledde till att personalen hade svårt att förstå sig på vad hon uttryckte. Förskolan fokuserade mest på att bidra till hennes delaktighet, vilket resulterade i att de inte gjorde ett försök till att förbättra hennes artikulation och uttal.

Språksvårigheter i förskolan

En annan studie som vi har valt är skriven av Bahdanovich Hanssen (2017) som undersöker förskolor i Norge och Vitryssland. Studien handlar om betydelsen av relationer mellan

personal och barn i behov av stöd när det kommer till språkutveckling. Författaren menar att cirka 4–10 % av barnen i de norska och vitryska förskolorna, med åldern 5–6 år, har språksvårighet som deras primära svårighet. Dessa barn får mest uppmärksamhet gällande behoven av specialpedagogiskt stöd. Barnen som har språksvårigheter har ofta låg självkänsla och lågt självförtroende, vilket gör att de har lättare för att bli mentalt trötta och oroliga. Ett resultat av detta kan därmed bli att barnen har problem med social interaktion och kommunikation. Detta gör att dessa barn ofta pratas mindre med, vilket gör att de också får större svårigheter att kunna skapa starka och positiva relationer till både lärare och andra barn. Utan interaktion med vare sig barn eller personal på förskolan hindras barnets möjligheter ytterligare till adekvat språkutveckling.

Resultatet i Bahdanovich Hanssens (2017) studie visar att fokus bör ligga på att förbättra den professionella utvecklingen av förskolepersonalen. Förbättringen kan ske genom att göra ständiga ansträngningar till att utveckla personalens relationella, emotionella samt interpersonella färdigheter. Resultatet visar även att en förbättring av processkvaliteten är väsentlig när det kommer till kompetensen gällande specialiserade undervisningstekniker och dess relevans till arbetet med barnen. Studien ses därmed som ett sätt att lyfta aspekter kring förskolemiljön för att utveckla stöttningsen av barn med språksvårigheter.

Polyglutt som digitalt verktyg

I en rapport som är utförd av Nilsen (2021) framförs olika resultat från en forskningsstudie som undersökte hur appen polyglutt användes på olika förskolor som är inom Göteborgs stad. Forskningsstudien genomfördes via intervjuer på nio olika förskolor, där totalt 17 olika pedagoger deltog. Polyglutt togs in som ett digitalt verktyg för att det fanns en brist på fysiska böcker på flera språk. Studien lyfter att digitala boktjänster har blivit en stor del i stöttningsen med barns flerspråkighet. Genom denna förklaring gjordes beslutet att köpa in appen polyglutt till alla förskolor i Göteborgs stad. Polyglutt är en app som innehåller många olika böcker på flera olika språk. Appen definieras som en virtuell bokhylla, där läsaren får möjlighet att välja böcker efter olika kategorier.

Resultatet av Nilsens (2021) rapport visar att pedagogerna ser positiva fördelar med appen och att den används flitigt på förskolorna. En del av fördelarna ansåg pedagogerna var att det fanns ett stort utbud av böcker, att barnen får möjligheten att ta del av böcker på flera olika språk och att det inte fanns några svårigheter i användningen av appen. När intervjuerna genomfördes hade pedagogerna använt sig av appen i cirka ett och ett halvt år. Det framkom då att polyglutt hade främjat ett växande intresse hos barnen sedan appen introducerades. Det som framkom ytterligare var att de förskolor med barn som hade svenska som modersmål ägnade sig åt bokläsning på svenska, medan de förskolor som hade en majoritet av barn med annat modersmål än svenska läste böcker på egen hand. Däremot framkom det slutligen att det fanns en utmaning på ett logistiskt och ett pedagogiskt plan i att utföra en bokläsningsaktivitet genom digitala verktyg.

5 Teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkt, vilket är den sociokulturella teorin som bygger på Lev Vygotskijs synsätt på utveckling och lärande. Genom den sociokulturella teorin har därmed några begrepp valts ut som kommer användas när materialet analyseras. Dessa begrepp är den proximala utvecklingszonen, mediering, appropriering och intersubjektivitet. Den teoretiska utgångspunkten och de centrala begreppen valdes ut eftersom de går i linje med vad studien handlar om, men även för att underlätta analysen av det empiriska materialet.

5.1 Det sociokulturella perspektivet

Säljö (2017) skriver om den sociokulturella teorin och menar att den har sitt ursprung i Lev Vygotskijs tankar om språk, lärande och utveckling. Vygotskij hade breda intressen från början vilket sedan kom att synliggöra hans färgstarka syn på lärande och utveckling, där han intresserade sig för människors utveckling. Detta gjorde att Vygotskij snabbt började skriva om olika svåra frågor och gjorde sedan undersökningar kring dessa. Funderingarna och undersökningarna resulterade sedan i att han skrev en framgångsrik bok, *tänkande och språk*, som även vi dragit nytta av i vår studie. Vygotskij (2001) skriver om tänkandet och språkets ursprungliga rötter och menar att båda dessa utvecklingskurvor är föränderliga processer. Tankandet och språket löper inte parallellt och utvecklas inte i samma takt, vilket gör att de både kan gå i linje med varandra men även gå skilda vägar. Han menar också att tänkandet och språket är beroende av varandra, vilket innebär att barnen måste ha tänkandets förmåga för att kunna finna språket.

Gjems (2018) förklarar att Vygotskijs syn på språket var att det är tänkandets redskap. Vidare förklaras det att de betydelsefulla delarna i barnens utveckling och lärande är språket och talet, vilka båda är mentala funktioner. Vygotskij valde att uppkalla människors tänkande som inre konversationer. Han menade även att människors språkliga erfarenheter inträffar på två olika plan under deras livs gång: det första innefattar det sociala där människan samspelar med andra och därpå inträffar det mentala, vilket anses vara det som sker i tanken.

Gjems (2018) förklarade vidare att Vygotskij värderade det muntliga språket och menade att det är ett primärt intellektuellt redskap som kan ge stöttning när människan ska tillägna sig kunskap. Vidare menas det att Vygotskij hade en tanke om att språket är ett verktyg som kan bringa kunskap om både psykiska och fysiska aktiviteter, vilket handlar om att tänka och interagera med andra människor. Vygotskij resonerade dessutom att barnens tillägnande av tidig litteracitet är något som är en social process och att det inleds i barnens liv när de är mellan ett och två år gamla. I samband med detta bedömde han att genom vardagsaktiviteter med andra, men även genom rollek, låtsaslek och högläsning kan barn lära sig litteracitetsfrämjande färdigheter och begrepp.

5.2 Den proximala utvecklingszonen

Den proximala utvecklingszonen är ett begrepp som Gjems (2018) redogör för och innebär att lärandet alltid måste anpassas till den enskilda individen och vad den kan klara av på egen hand, men även vad den kan klara av med stöd från vuxna och i samverkan med vuxna och andra barn. Ackesjö (2016) menar även att den proximala utvecklingszonen skapar ett läge för

barnen där de får möjlighet till utveckling av förmågor och kunskaper, vilket förklaras som något som är under utformning inom perspektivet.

Säljö (2017) menar att den proximala utvecklingszonen är tätt sammankopplat med Vygotskijs syn på utveckling och lärande och att de är ständigt pågående processer. Vygotskij ansåg att när människan kan lära sig att bemästra ett begrepp eller en förmåga, så är det inte långt ifrån att den lär sig bemästra något nytt. I och med detta är nya kunskaper och förmågor åtkomligt. Vidare menar Vygotskij att den proximala utvecklingszonen är en zon där människan är sårbar mot instruktioner och förklaringar, men även att det är inom denna zon som läraren kan ledsaga den lärande individen in i användandet av ett kulturellt redskap.

5.3 Mediering

Säljö (2017) förklarar att ett av de mest huvudsakliga begreppen inom det sociokulturella perspektivet är mediering. Begreppet mediering betyder att människan använder sig av olika verktyg eller hjälpmedel när den förstår sin omvärld och är verksam inom den. Vygotskij menade att det som utmärker människan är att den använder av två centrala verktyg, vilket är de språkliga och de materiella. Han menade att de språkliga verktygen även kunde beskrivas som att de var intellektuella eller mentala, men det som han använde sig främst av var det psykologiska verktyget. Det språkliga verktyget beskrivs vara en symbol, ett tecken eller ett teckensystem, vilket människan använder för att tänka men även kommunicera med. De språkliga redskapen kan vara allt från bokstäver, siffror, räknesystem och begrepp.

Säljö (2017) förklarar vidare att Vygotskij menade att tänka och kommunicera innefattas av att människan brukar olika kulturella verktyg när de analyserar världen omkring sig och försöker förstå sig på den. Med detta menade Vygotskij att människor inte uppfattar sin omvärld på ett omedelbart sätt, utan att människor istället tänker i omvägar genom stöttning i medierande redskap. Vygotskijs yttrande om språket som ett medierande redskap bör inte förstås som att han yttrar sig om nationella språk. Med detta menas det snarare att språket är ett föränderligt teckensystem vilket kan hjälpa människan att uttrycka sig, begripa världen och få en fördjupad förståelse. Den centrala delen i Vygotskijs resonemang är på det sättet att människan via det muntliga och det skrivna språket kan samtala om världen, men även skapa sig en ömsesidig uppfattning tillsammans med sina medmänniskor.

5.4 Appropriering

Enligt Säljö (2017) är appropriering ett begrepp inom den sociokulturella teorin som innebär att beskriva och förstå lärande. Det förklaras vidare att appropriering innebär att människan bekantar sig med olika kulturella redskap och lär sig hur de fungerar samt dess mediering till världen. Många av dessa kulturella redskap är saker som vi använder oss av i vardagen, som till exempel cykla, måla, räkna och skriva men också att uttrycka oss på ett annat sätt. Även olika språkliga begrepp vi använder oss av är kulturella redskap som ofta används i vardagsspråket.

Vidare betonar Säljö (2017) vikten av den tidiga approprieringen, alltså den som sker i ett tidigt skede i livet. Denna appropriering brukar kallas för den primära socialisationen, och har en viktig central del i barnets lärande. I detta skede utvecklar barnen sitt första språk, men lär sig även att utveckla sin egen identitet samt att förstå sig på det sociala samspelet. Författaren skriver även om den sekundära socialisationen och menar att den är en kompletterande del till den primära. Skillnaden mellan den primära och sekundära socialisationen är att den primära innefattar mer huruvida man lär sig vardagliga och spontana begrepp. Den sekundära

innefattar däremot de mer vetenskapliga begreppen som lärs ut genom att de förklaras för någon.

Säljö (2017) menar vidare på att skolan är en miljö där barns möjligheter för att möta samt appropriera olika kunskaper bidrar till att de förstår världen bortom sin egen erfarenhet. I skolan framkommer de begreppen som ingår under den sekundära socialisationen, vilket gör att läraren blir en stor del i barnens appropriering. Slutligen betonas en enligt Säljö (2017) intressant del, vilket är att Vygotskij menade att barnet är beroende av den vuxnes kunskap och stöd för att kunna förstå världen.

5.5 Intersubjektivitet

Intersubjektivitet förklarar Gjems (2018) handlar om att människor har uppmärksamheten riktad mot varandra och anpassar sig till varandra, vilket gör att de delar en upplevelse av gemenskap. Intersubjektiviteten startar omgående efter barnets födsel och förklaras som en avgörande faktor för barnets språkliga lärande, men även att det innefattar en bearbetning som kan ses som ett förstadium till samspelet i kommunikationen. Dessa olika förlopp inkluderar imitation, protokommunikation, men även att det sker anpassningar till deltagarnas känslomässiga yttringar.

I samband med detta förklarar Gjems (2018) att den intersubjektivitet som sker mellan vårdnadshavaren och barnet består av en direkt och spontan anpassning till den andra parten. Turtagningen som sker mellan vårdnadshavaren och barnet kan skapa liknelser till de mönster som finns i vuxensamtal. Detta menas med att den vuxna personen uttrycker något och sedan väntar på att barnet ska svara tillbaka innan den vuxna uttrycker något återigen eller till slut svarar åt barnet, vilket oftast leder till att den vuxna går vidare med sin följande insats. För att kommunikationen i största allmänhet ska kunna ske mellan flera parter krävs det att det finns en ömsesidighet i kommunikationen och en medkänsla emellan. I och med detta skapar intersubjektiviteten en utgångspunkt för kommunikation, men intersubjektiviteten tas dessutom tillvara på grund av att det finns ett ömsesidigt intresse mellan parterna.

6 Metod

När arbetet startades gjordes beslutet att genomföra en kvalitativ studie med intervjuer som metod. Därmed gjordes valet att använda intervjuer som fokuserade på öppna frågor. När vi sedan hade bestämt oss för att genomföra intervjuerna gjordes en intervjuguide där intervjufrågorna bestämdes i syfte för att få fram de svar som besvarade våra undersökningsfrågor.

6.1 Datainsamling

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) förklarar den kvalitativa ansatsen och menar att den ger en mer djupgående insikt i undersökningen. Eftersom studien fokuserar på att få en fördjupad förståelse för förskollärares arbetssätt blev den kvalitativa ansatsen ett passande sätt att samla in data genom.

För att samla in data till undersökningen valde vi att använda semistrukturerade intervjuer. Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) innefattas semistrukturerade intervjuer av att de har en mer öppen struktur som även fastställer vilka ämnesområden som ska inkluderas. Under genomförandet av semistrukturerade intervjuer gör intervjupersonen en bedömning av vilken ordningsföljd som frågorna ska ha men avgör även hur frågorna ska framföras.

6.2 Urval

Syftet med vår studie är att undersöka vilka strategier några förskollärare beskriver att de utgår från i arbetet med att stödja alla barns språk- och kommunikationsutveckling. Därför beslutades det att ha intervjuer som metod där förskollärare intervjuas. Enligt Ahrne och Svensson (2015) är nästa steg, efter metodvalet, att komma fram till var man kan få svar på de forskningsfrågor man har. Därför gjordes begränsningen att endast intervjuas verksamma och utbildade förskollärare på olika förskolor. Ett annat urval som gjordes var att begränsa antalet deltagare till intervjuerna, eftersom studien är menad till att vara mer djupgående och vill få en djupare inblick i förskollärarnas arbetssätt. Antalet deltagare, det vill säga förskollärare, som intervjuades blev därmed sex. Genom att ha ett lågt antal förskollärare som intervjuas och genom att ha noga utvalda intervjufrågor utnyttjas tiden på ett bra sätt där möjligheten ökar att få med det mest relevanta för denna studie. Ahrne och Svensson (2015) menar att ett examensarbete som ofta skrivs med mycket begränsad tid ofta tar ännu mer tid än tänkt, vilket gjorde att vi ansåg att denna begränsning behövdes göras.

Ytterligare ett urval som gjordes var att utföra intervjuerna på fyra olika förskolor inom två olika områden i Västra Götaland. De förskollärare som intervjuades var mellan 32 och 60 år gamla och hade varit verksamma som förskollärare mellan 1 och 25 år. Ahrne och Svensson (2015) betonar vikten av att reflektera över vilka det är som väljs ut till intervjun, för att resultatet ska bli så trovärdigt som möjligt. Vidare menar författarna att de som intervjuas inte ska väljas ut för att de är bäst pålästa inom området, eller för att det ska se bra ut för deras verksamhet. Därför gjordes urvalet att kontakta olika förskollärare, där alla hade olika åldrar och erfarenhet för att få en bredare syn på förskollärarnas arbetssätt. Urvalet blev därmed ett strategiskt urval som Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar innefattas av att valet av miljö och deltagare bestäms utifrån studiens syfte.

6.3 Genomförande

Innan intervjuerna genomfördes skickades informationsbrev ut till de deltagande förskollärarna som innehöll information om vad studien handlar om, men även information om att allt material skulle anonymiseras. En intervjuguide gjordes där frågorna för varje intervju bestämdes, vilket bestod av bakgrundsfrågor, innehållsfrågor och övrigt. När intervjuerna skulle äga rum åkte vi till de olika förskolorna enskilt och gjorde intervjuerna på varsitt håll. Intervjuerna ägde rum på de utvalda förskolorna och skedde på avskilda platser i verksamheten, såsom förskolans personalrum och konferensrum. Dessa platser valdes ut eftersom intervjuerna skulle genomföras utan några störande moment, men även för att ljudinspelningarna skulle bli korrekta. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) förklarar att miljön spelar en betydelsefull roll vid intervjuens genomförande och betonar att intervjuerna ska ske i en ostörd och avskild miljö. Faktorer som att bli avbruten av telefonsamtal eller att andra personer stör i intervjun bör således reduceras. För att få med materialet från intervjusituationer används ofta ljudinspelning som ett verktyg menar författarna. Allt som hörs i intervjun, som tal och hummanden, bryts sedan ner till text som därefter kan behandlas och analyseras.

I intervjusituationerna var vi inlyssnande och såg till att frågorna som ställdes blev uppfattade på ett likartat sätt. Därmed togs en av innehållsfrågorna bort efter första intervjun eftersom den var svårtolkad av respondenten, vilket hade kunnat leda till att samtliga respondenters svar inte blivit likvärdiga. Följdfrågor ställdes när vi märkte att respondenterna hade missförstått innebörden av intervjufrågorna eller om det behövdes mer utvecklade svar. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) förklarar att det är av stor vikt att den som intervjuar låter respondenten ge uttryck för sina tankesätt, upplevelser, attityder och värderingar. Därmed behöver den som intervjuar även vara uppmärksam gentemot svaren som respondenten ger för att kunna se vilka svar som behöver vidareutvecklas. Att arbeta på detta sätt kallas på engelska för probing och genomförs inte endast genom utvecklingsfrågor. Den som intervjuar använder sig här även av sitt kroppsspråk eller gör ett försök att genom hummanden eller liknande uppmuntra respondenten till att förklara vidare på sina resonemang.

De förskollärare som valdes till intervjuerna var personer som vi tidigare hade arbetat med och som därmed var kända för oss. Detta gjorde att ställningstaganden kring hur förskollärarna skulle bemötas och få respons fick tas. Ett av ställningstagandena var att vara objektiva när vi gav respons till respondenterna, vilket gjorde att förskollärarnas svar inte påverkades eller värderades. Eftersom respondenterna var kända sedan tidigare kunde även en nära dialog hållas, vilket gjorde att intervjuerna skedde på ett naturligt sätt. Genom detta blev även möjligheterna till att kunna tolka och förstå respondenternas svar bättre, vilket möjliggjorde att intervjuerna blev mer innehållsrika. Vid genomförandet av intervjun förklarar Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) att det är viktigt att den som intervjuar kan balansera mellan att vara neutral gentemot respondenten men även kunna bevara en närhet för att på så sätt kunna skapa sig en uppfattning om informationen som respondenterna ger ifrån sig. Vid genomförandet är det centralt att intervjupersonen är delaktig under intervjuens gång, och att kunna ta sig an en lyssnande roll. Genom att inta denna roll får intervjupersonen möjlighet att försöka förstå innehållet i både det som respondenten avsiktligt har uttryckt och det som är outtalat.

6.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet innebär hur trovärdigt det empiriska materialet är och att forskaren undersöker det som är menat att undersökas enligt studiens formulering, menar Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013). Författarna menar även att en god validitet uppnås genom att materialet är trovärdigt och att metoden som väljs för studien är genomförd på ett korrekt sätt. Därför var vi som tidigare nämnt aktiva under intervjuerna och såg till att respondenterna uppfattade frågorna på ett korrekt sätt. Detta gjordes för att uppnå en god validitet i undersökningen, vilket dessutom kunde bidra till att resultatet blev trovärdigt.

Enligt Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) innebär en hög reliabilitet dessutom att det finns en låg risk för slumpmässiga fel och att resultaten som ges i undersökningen är pålitliga. Barmark och Djurfeldt (2018) förklarar även begreppet reliabilitet och menar att en undersökning har en hög grad av reliabilitet om mätningen kan ge samma resultat vid upprepade mätningar. De förklarar vidare att en undersökning kan ha en bristande reliabilitet om frågorna som ställs är formulerade på ett otydligt sätt, men även att det kan handla om att frågorna är svårbesvarade. Studien hade haft en högre reliabilitet om studien hade haft ett högre antal deltagare till intervjuerna. Genom att intervjufrågorna formulerades på ett korrekt sätt håller studien en god reliabilitet, men även eftersom frågorna till intervjuerna var noga utvalda.

Generaliserbarhet innefattar att studien genomförs i flera miljöer så att jämförelser sedan kan göras mellan verksamheterna för att se hur resultaten blir. Är det så att resultaten blir likvärdiga så kan det stärka argument kring att det är ett allmänt faktum att samma sak sker på olika förskolor och att det finns en större problematik, menar Ahrne och Svensson (2015). Studien har en relativt låg generaliserbarhet eftersom det är en kvalitativ studie som fokuserar på ett mindre antal förskolor. Däremot genomfördes intervjuerna inom två olika kommuner i Västra Götaland, vilket ökar möjligheten för att studien ska hålla en god generaliserbarhet.

6.5 Etiska aspekter

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) lyfter några etiska aspekter som är viktiga att tänka på, vilket är att falska uppgifter som förvrängda resultat inte får förekomma i den forskning som görs. Ytterligare aspekter är att resultaten ska redovisas öppet, att etiska överväganden ska ha gjorts samt att forskningen ska vara sann och inte ge falska uppgifter. Principen om informerat samtycke redogör Ahrne och Svensson (2015) för, vilket innebär att personen som intervjuas ska ges information och förtroende till att kunna påverka sitt eget deltagande. Författarna skriver även att det är av stor vikt att forskarna säkerställer för deltagarna att intervjun anonymiseras. Detta kan innefatta att studien anonymiserar namnen på deltagarna, men även vilken förskola studien har gjorts på samt när intervjun har genomförts. Författarna skriver vidare om principen om konfidentialitet och menar att det innebär att uppgifter om de individer som deltagit i studien skrivs fram på ett sätt som gör att de inte kan identifieras. Detta har tagits hänsyn till i studien genom att deltagarnas namn har bytts ut till fiktiva namn, men även att det inte skrivs fram i texten var eller när intervjuerna har genomförts. I samband med detta skriver Ahrne och Svensson (2015) även om principen om nyttjandekravet och menar att det innebär att den insamlade empirin enbart får användas i syfte för studien ändamål och ingenting annat. Därmed kommer allt material som transkriberats från intervjuerna, men även ljudinspelningarna tas bort när de inte längre är användbara för denna studie.

6.6 Analys och bearbetning

För att analysera empirin gjordes transkriberingar av intervjuerna där vi skrev ner ordagrant vad som sades i intervjuerna. Den analysmetod som valdes i analysen av empirin var en kvalitativ analysmetod, vilket enligt Ahrne och Svensson (2015) innebär att sortera, reducera och argumentera sitt material. Författarna menar vidare på att sorteringen är något som sker redan vid intervjusituationerna, och innebär att intervjupersonen undviker att samla in onödig data. Där krävs en överblick eftersom studien inte är ute efter en stor mängd information, utan är istället menad att besvara studiens frågor och att de är av relevans för undersökningen. Utifrån detta gjordes valet att vara aktiva under intervjusituationerna i syfte att kunna rikta in respondenterna i rätt riktning ifall en fråga skulle missförstås, vilket kan sortera ut onödig information. Detta gjorde att transkriberingen kom att innehålla material som var relevant för undersökningen och överflödig information sorterades därmed ut i ett tidigt skede.

Att reducera förklarar Ahrne och Svensson (2015) är att forskaren bestämmer vad som ska väljas bort och vad som ska stanna kvar ur det empiriska materialet. När det empiriska materialet ska redovisas är det inte hållbart att visa upp allt innehållet, därmed måste en reducere ske. Detta betyder dock inte att forskaren endast ska välja ut det som anses vara i dess eget behag, istället ska syftet med en reducere vara att kunna framkalla en god representation av det empiriska materialet. För undersökningen innebar detta att vi under transkriberingen färgmarkerade de nyckelord som var mest centrala utifrån intervjuernas innehåll. Därefter byttes texterna emellan och sedan sammanställdes de gemensamma nyckelorden från varje intervju.

Efter att sorteringen och reducere är gjord kommer slutligen argumentationen. Argumentationen menar Ahrne och Svensson (2015) innebär att forskaren kopplar tillbaka till sin tidigare forskning för att kunna argumentera för sitt resultat. Författarna förklarar vidare att sorteringen, reducere och argumentationen är sammanvävda och att det därmed inte finns någon tydlig gräns mellan dem. Alltså är författarnas intention att i stället se arbetssätten som tre olika handlingar där analytikern kan variera ordningen och göra skiftningar i syfte att kunna skapa en analys.

7 Resultatredovisning

I detta avsnitt redogör vi för våra resultat av de intervjuer som genomförts. De resultat som framkommit ur transkriberingarna har därmed delats in i tre olika kategorier som är kopplade till studiens syfte. Varje kategori innehåller delar som beskriver förskollärares olika arbetsätt kring språkutveckling. De tre kategorierna är följande: Förskollärares strategier och arbetsätt, användandet av verktyg och samverkan.

Förskollärarna som deltog kommer i resultatredovisningen få fiktiva namn, vilka är följande:

- Respondent 1-Cajsa
- Respondent 2-Sofia
- Respondent 3-Minna
- Respondent 4-Lotta
- Respondent 5-Alice
- Respondent 6-Lisa

7.1 Förskollärares strategier och arbetsätt

Under våra intervjuer var det flera förskollärare som uttryckte sig kring vad de ansåg var viktigt när de kommunicerade med barnen. Något som framträdde som en strategi var att de var mycket närvarande hos barnen under dagarna på förskolan för att på så sätt kunna stötta barnen i deras språkliga- och kommunikativa utveckling. De uttryckte dessutom att genom att förskolläraren är närvarande fanns det möjlighet att kunna hjälpa de barn som har svårigheter att kommunicera, men även de barn som inte har svenska som sitt förstaspråk. En av respondenterna uttrycker följande:

Ahh vara närvarande och verkligen försöka hjälpa. Sen har vi ju många som kanske pratar men inte har svenska språket som sitt förstaspråk, och då är det mer så där att hjälpa de att hitta ord. Asså de kanske kan förklara runt det på nåt sätt men att man hjälper de att sätta ord på det de vill säga. Det är så det är. - Sofia

I citatet ovan uttrycker Sofia att hon arbetar på ett närvarande sätt runt barnen och använder detta som en strategi för att kunna stödja dem i sin kommunikation. Sofia uttrycker att närvaron kan ge förskolläraren möjlighet att stödja de barn som har svårigheter med det svenska språket. Hon uttrycker även att hennes närvaro kan hjälpa barnen att sätta ord på saker i situationer där de har svårt att uttrycka sig verbalt.

Detta stärks av två andra respondenter som också menar att närvaron ger stöttning till de barn som har svårt med språket, men även att samspelet möjliggörs av den närvaron som förskolläraren ger:

Eh det är att vara närvarande. Där är det också mycket brister just i språket som gör att de kan ha svårt att uttrycka sig vad det är de vill göra. Och då händer det ibland att det sker på ett felaktigt sätt liksom att de kanske bråkar och förstör fast de egentligen vill vara med men att de inte kan säga det. Och då gäller det ju att vara nära och se det och hjälpa de liksom. - Minna

Att vara närvarande och stötta barnen i deras kommunikation för att hjälpa de att samspela med andra barn är något vi gör. - Lotta

Citaten ovan visar på att även Minna och Lotta använder sig av ett närvarande arbetssätt och beskriver på ett liknande sätt som respondenten Sofia gjorde. Minna uttrycker att de barn som har brister i sitt språkande kan få svårigheter att uttrycka sig när de vill in i en lek. Därför anser Minna att det är viktigt att förskolläraren är närvarande och kan ge barnen en hjälpsam hand i deras kommunikation. Vidare uttrycker Lotta att hennes förhållningssätt innebär att hon är närvarande där hon ständigt stöttar barnen i deras samspel och kommunikativa förmågor.

Gruppen som resurs

Vidare i intervjuerna talar förskollärarna om ytterligare strategier för att stödja barnen i deras språkutveckling och hur detta synliggörs i verksamheten. Där lyfter en av förskollärarna att hon använder strategin om att använda gruppen som resurs och uttrycker följande:

Så det gör vi ju, liksom använder oss av specialpedagogen. Men också av varandra, gruppen blir också en resurs, en språklig resurs för dom inspirerar varandra. Vi märker ju att barnen som har lite kanske språkförseningar eller någonting då, dom tar gärna efter de andra barnen, de liksom lär av varandra. Så det har vi också tittat lite på, att gruppen är en resurs också. – Lisa

Har man en bra stabil grupp med hög kompetens, då är det en jättebra resurs. En sådan grupp har vi nu, massa kompetens, socialt liksom att inkludera varandra och att dom är väldigt långt framme när det gäller kommunikation och språk och så, så då blir det ju en jättebra miljö för alla barnen. - Lisa

Lisa betonar här att hon använder barngruppen som en resurs för barnens språkutveckling och att detta används som en strategi av förskollärarna på avdelningen. Hon menar att barnen själva stöttar varandra i språkutvecklingen och att de på så sätt kan lära sig av varandras språkkompetenser. Hon menar vidare att barngruppen har en hög språkkompetens och att de barn som har svårigheter med språket därmed får möjlighet att utveckla sitt eget språk genom detta.

7.2 Användandet av verktyg

Förskollärarna uttryckte under intervjuernas gång att digitala verktyg var något som användes flitigt inne på avdelningarna i arbetet med språk och kommunikation. Det mest framträdande digitala verktyget var iPad, där appen polyglutt användes i syfte att främja och stötta barnens språkutveckling. Förskollärarna uttryckte att polyglutt var användbart på flera olika sätt genom att det fanns olika funktioner som kunde gynna flerspråkiga barn, men även genom att det var gynnsamt för barnens läsförmåga. Två av respondenterna uttryckte följande:

Och här har vi ju en app som heter polyglutt och där finns det ju många olika språk som man kan läsa böckerna, jag kan ju inte läsa arabiska men det finns inspelat så att de flesta böckerna har flera olika språk som man kan läsa böckerna på. - Minna

De digitala verktygen, som polyglutt, hjälper oss verkligen, speciellt i samband med barn med annat modersmål då den kan hjälpa oss att ge det modersmål som barnet har på förskolan. Vi själva är ju inte så kunniga om det språket haha. - Alice

Här uttrycker Minna och Alice att de inte kan hjälpa de flerspråkiga barnen med deras modersmål eftersom de inte har tillräcklig kompetens. Däremot förklarar de att polyglutt blir ett hjälpsamt verktyg eftersom det ger de flerspråkiga barnen tillgång till högläsning på sitt eget modersmål.

Däremot menar två av respondenterna att polyglutt, men även böcker används i syfte för att barnen ska kunna läsa självständigt:

Jaa, ibland vill barnen sitta själva med polyglutt och då tar vi bara fram paddan så att de kan sitta själva i lugn och ro och läsa. Men ibland är det många som vill titta samtidigt och då brukar vi slå upp den på projektorn så att alla barnen kan se. Det brukar vara uppskattat. – Alice

Särskilt faktaböcker vet jag att barnen tycker särskilt mycket om, dom är nyfikna på någonting. Tror ändå att det här fysiska ändå ger att de själva kan bläddra och känna sig som läsare ändå gör en del bara det. - Lisa

I ovan citat uttrycker Alice att barnen uppskattar att kunna sitta självständigt med både polyglutt och böcker. Vidare uttrycker Lisa att böckerna i sig kan göra att barnen känner sig som riktiga läsare eftersom de själva kan sitta och bläddra i böckerna.

I samband med att förskollärarna uttrycker sig kring barnens självständiga läsande, uttryckte de sig även andra förskollärare om barnens användning av böcker och högläsningens betydelse. Detta lyfter två av respondenterna:

Ja, ibland är det bra då får man tänka till lite. Vi har ju även bokpåsar då, med bibliotekets böcker, då kan vi be biblioteket om böcker på barnens modersmål. Peka och benämna det man pratar om för att ge en betydelse i orden. - Lotta

Nu har vi precis fått tv:n och vi har dokumentkamera, vi har ipads och projektor. Och bara läsa en bok på en sån skärm tydliggör språket och visa bilderna på stort sätt. Det är lättare att följa med när man läser en vanlig bok, det kan ju utveckla språket tänker jag väldigt mycket. Men det är inte

så att vi använder några speciella program eller något sådant men det möjliggör ju en situation att utveckla sina tankar och idéer och frågor och funderingar lättare, för att det är lättare att hänga med om man ser bilder och så till. - Cajsa

Lotta betonar betydelsen av att använda sig av böcker för att främja barnets språkutveckling. Här menar hon att genom benämning och att peka ut det som sägs, ges barnen möjlighet att få en förståelse för ordets innebörd. Cajsa talar även om vikten av att blanda in digitala verktyg och att genom att barnen får möjlighet att se boken på storskärm tillåts barnen att följa med i texten, vilket leder till att barnen kan utvecklas i sitt språkande. På så sätt menar hon dessutom att barnen får möjlighet att dela sina tankar och funderingar om bokens innehåll.

Tecken och bildstöd

Vid genomförandet av intervjuerna fick förskollärarna berätta om vilka strategier och verktyg som de använde för att kunna stötta barnen i deras språkutveckling. Det som framkom då var att majoriteten av förskollärarna använde sig av tecken- och bildstöd. Nedan uttrycker två av förskollärarna hur de använder sig av tecken- och bildstöd, men även teckenspråk:

Vi använder oss av bilder där de kan uttrycka känslor då många barn har svårt för det här, där de får peka i stället. Även teckenspråk använder vi mycket. Ett förtydligande för barnen, till exempel i hallen har vi bildstöd så de kan bli mer självständiga. - Alice

Vi ger dem även verktyg genom att visa tecken, och även bildstöd där även de andra barnen får vara med och använda dessa så att de också kan teckna med varandra. - Lotta

Alice beskriver att hon använder sig av bildstöd och teckenspråk i syfte för att barnen ska kunna uttrycka sina känslor men också för att de ska kunna bli mer självständiga. Även Lotta uttrycker att tecken- och bildstöd kan vara ett hjälpmedel, eftersom det bidrar till att barnen kan samspela med varandra på ett självständigt sätt. Genom detta menar hon att alla barn får möjlighet att vara delaktiga.

Under intervjuernas gång fick vi dessutom höra andra aspekter av tecken- och bildstöd från respondenterna:

Vi arbetar också nära barnen så vi kan tolka kroppsspråk, vi har jobbat extra mycket med tecken nu också så nu kan ju alla barn liksom teckna till exempel mjölk vilket de gör med glädje varje gång de ska ha mjölk. Även stopptecknet använder dem sig av mycket och säger stopp. - Lotta

Ja vi, nu använder vi ju, vi jobbar ju med alfabetet inne på min avdelning och då lär vi oss också tecknet för varje bokstav. Och varje vecka har vi två nya tecken så, som komplement då för att. Och det märker man ju på de yngsta, även 1 åringarna som inte kan prata så kan man ju göra ”nu ska vi

äta” så kan man säga att man säger det till dem så börjar de själva göra tecknen så. - Minna

I ovan citat uttrycker Lotta att deras arbete med tecken som stöd har gjort att barnen i vardagssituationerna använder sig av tecken i samband med vissa ord. Vidare uttrycker Minna att de introducerar tecken för barnen i samband med att de lär sig nya bokstäver, men även att teckenstöd har gett de minsta barnen möjligheter att uttrycka sig på ett icke-verbalt sätt.

7.3 Samverkan

Ytterligare aspekter som framkom i intervjuerna var att det fanns en viss samverkan mellan förskolan och olika professioner när det kommer till barnens språkutveckling. Det som förskollärarna uttryckte var att professionerna som de samverkade mest med var specialpedagoger och BVC. En av respondenterna uttryckte sig kring detta:

Det är inte vanligt att man gör det i förskolan, skulle jag säga för det första. Första steget är att vi ber vårdnadshavarna kontakta BVC och kolla därigenom, skulle jag säga just när det kommer till det här med språk. För att vi har ju inte, vi har specialpedagog som kommer ut. Det finns också en talpedagog som är logoped i grunden. Men hon jobbar ju på hela kommunen så att specialpedagogen är kopplad till vårt område men inte lika lätt att få tid med talpedagogen. - Cajsa

Cajsa uttrycker ovan att första steget när man misstänker att barnet har svårigheter med språket är att be vårdnadshavare kontakta BVC. Hon menar också att det finns en talpedagog som dock är svårtillgänglig, vilket gör att specialpedagogen är den som i första hand kommer ut till förskolan. Hon uttrycker sig vidare om detta:

Nu har vi ju ett barn som har väldigt dåligt uttal och vi har precis börjat gröta i det. Ehm men BVC höll inte med oss om att det var det. Så att där får vi ju se nu om vi faktiskt ska vända oss till det. Men vi har ju en specialenhet som innehåller en talpedagog, så vi får göra en anmälan till specialenheten där de då kontaktar oss när de kommer ut. Och då måste man ju ha vårdnadshavares godkännande, inte för att det är några problem med det här men man kan ju inte göra det utan deras samtycke. - Cajsa

Här uttrycker Cajsa istället att BVC inte alltid är till hjälp och inte har samma syn på barnens svårigheter som förskollärarna. Hon menar istället att de samverkar med specialenheten om de är i behov av vägledning, men även att de behöver vårdnadshavarnas godkännande för att arbetet ska kunna påbörjas.

Vikten av att samverka med vårdnadshavarna framkommer ytterligare av en annan respondent:

Vi får ju aldrig liksom gå förbi föräldrarna, vi kan ju liksom aldrig säga så här att vi behöver en specialpedagog utan att säga det till vårdnadshavarna

först. Dom måste alltid godkänna det. Då har man alltid haft ett utvecklingsamtal innan så att säga där man pratar om det. Sen har dom godkänt det och i bästa fall kommer specialpedagogen ganska snabbt och tittar på gruppen då och sen barnet och ger oss lite tips. Och sen har man oftast ett uppföljningsmöte med vårdnadshavare och då får de samma tips så att dom känner dom är delaktiga i det här också. - Lisa

Här uttrycker Lisa att förskollärarna behöver vårdnadshavarnas godkännande för att kunna påbörja arbetet med en specialpedagog. Hon menar vidare att vårdnadshavarna är inkluderade i hur arbetet fortgår på förskolan och att de ska vara delaktiga under hela processen med arbetet. Genom detta förklarar hon att specialpedagogen kopplas in och därmed kan ge förskollärarna vägledning och tips på hur arbetet med barnens språkutveckling kan fortsätta, men även att vårdnadshavarna tillges denna information.

8 Diskussion

I detta avsnitt kommer en diskussionsdel kring den valda metoden, och hur den påverkade studiens resultat. Utifrån studiens syfte kommer vi därefter redogöra för de mest väsentliga resultaten som framkommit ur studien. Därmed kommer först en diskussion kring de strategier som förskollärarna använde sig av när de arbetade med språk och kommunikation och sedan en diskussion kring vilka verktyg de använde sig av för att stötta de barn som har svårigheter med språket. I slutet av det här avsnittet kommer vi dessutom diskutera dessa resultat i förhållande till förskollärares yrkesutövning, men även vilka didaktiska konsekvenser som kan uppstå i förskolans verksamhet. Slutligen redovisas förslag på vidare forskning som kan göras utifrån studien.

8.1 Metoddiskussion

Genom att studien hade en kvalitativ ansats gjordes valet att intervjua ett färre antal förskollärare, vilket gjorde att det blev lättare att komma i kontakt med förskollärarna och påbörja intervjuerna. Att valet gjordes att ha ett begränsat antal deltagare visade sig vara en bra strategi när studien gjordes, eftersom det möjliggjorde att tiden för arbetet kunde utnyttjas på ett bra sätt. Det gjorde också att intervjuerna kunde bli färdiga i god tid, vilket gjorde att transkriberingarna kunde färdigställas i ett tidigt skede i vårt arbete. Att begränsa sitt arbete utefter den tid man har till sitt arbete är något som Ahrne och Svensson (2015) redogör för. De menar att ett examensarbete ofta tar längre tid än väntat och att det därmed är av stor vikt att utnyttja tiden väl.

I studien gjordes valet att använda semistrukturerade intervjuer som metod. Genom semistrukturerade intervjuer gavs möjligheten att ha en mer öppen dialog med respondenterna och därmed kunde framförandet av intervjufrågorna bestämmas på plats. Detta gjorde att anpassningen kunde ske efter hur respondenterna tolkade intervjufrågorna, vilket gjorde att intervjun kunde ske på ett naturligt sätt. I de olika intervjusituationerna hade vi även en strävan efter att kunna vara neutrala gentemot respondenterna men även behålla en nära anknytning till dem. Därför gjordes ett försök att ha en balans mellan att vara både nära respondenterna för att få ut så mycket material som möjligt från våra intervjuer, men även att vara neutrala och inte värdera de svar som mottogs av respondenterna. Detta upplevdes dock vara en utmaning i intervjusituationerna eftersom vi redan kände till respondenterna sedan tidigare och hade en inblick i hur verksamheterna fungerade. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar att det är av stor betydelse att intervjupersonen kan ha denna balansgång under genomförandet av intervjuerna. Detta för att intervjupersonen ska kunna tolka den information som respondenterna ger ifrån sig.

En annan utmaning som stöttes på under intervjuernas genomförande vara att några av våra intervjufrågorna kunde tolkas på olika sätt, vilket gjorde att vi behövde vara aktiva och rikta respondenterna i rätt riktning. I och med detta ställdes följdfrågor till respondenterna för att kunna få ut tillräckligt med information. Detta gjordes för att respondenterna skulle få möjlighet att utveckla sina tankar och svar, men också för att de skulle kunna framföra det som frågan syftade till. Vi gav även uppmuntran till förskollärarna under intervjuernas gång när de svarade i den riktning frågorna syftade till. Detta förklarar Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) är betydelsefullt för att respondenterna ska ges utrymme att uttrycka sina egna tankar och värderingar. Däremot kan detta ha lett till att respondenterna och deras svar blev påverkade, vilket i sin tur kan ha gjort att dialogerna i intervjuerna inte blev lika öppna som tänkt.

8.2 Resultatdiskussion

Vilka strategier använder förskollärarna för att främja barns språk och kommunikation i förskolans verksamhet?

Utifrån resultatet framkommer det att alla förskollärare i studien ansåg att språk och kommunikation var en central del i barnens lärande och utveckling. I intervjuerna uttrycker förskollärarna hur de arbetar med språk och kommunikation med hela barngruppen och beskriver vilka strategier de använde sig av under dagarna på förskolan. Det som framträdde var att några av förskollärarna beskrev att deras närvaro möjliggjorde att barnen kunde få stöttning i sin kommunikation och att närvaron var till för att hjälpa barnen att sätta ord på vad de ville förmedla. Detta kan jämföras med Johansson (2011) som menar att genom att vara närvarande och möta barnen i deras livsvärldar kan förskolläraren få en djupare insyn och förståelse i hur barnet är och fungerar, vilket anses bidra till barnens lärande. Hon menar även att förskollärare kan få möjlighet att inta barnens perspektiv och se det som barnen erfarar i en närvarande roll. Genom det närvarande arbetssättet kan barnen även ges stöttning i sin dialog med förskolläraren, vilket Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) beskriver är ett hjälpmedel i barnens ordförrådsutveckling. Stöttning i dialogen ges genom att förskolläraren har ett närvarande förhållningssätt och på så sätt är uppmärksam, vilket kan utveckla barnens ordförråd. Förskolläraren ställer i detta fall utvecklande frågor samt benämner ordens korrekta namn i dialogen med barnen. Genom detta får barnen höra orden upprepade gånger i olika sammanhang, vilket gynnar ordförrådet samt ger barnen en ökad förståelse för ordens innebörd.

Att förskollärarna använder sig av ett närvarande förhållningssätt kan möjliggöra att nära relationer mellan förskollärare och barn skapas. Bahdanovich Hanssen (2017) skriver i sin studie om betydelsen av barnens nära relationer till sina förskollärare och kamrater. Här betonar författaren att de barn som har svårigheter med språket har en större risk att få problem med social interaktion och att kommunicera med andra. Detta grundar sig i att dessa barn ofta har en lägre självkänsla och ett lägre självförtroende, vilket bidrar till att de blir mer benägna till att bli trötta och oroliga. I sin tur leder detta till att dessa barn inte får samma möjlighet till kommunikation som sina andra kamrater, vilket dessutom gör att barnen får svårigheter i att bibehålla och forma goda relationer med sina förskollärare och kamrater. Forskarna menar även att barnets möjligheter till adekvat språkutveckling hindras ytterligare ifall de inte interagerar med vare sig personal eller andra barn.

I resultatet framgick det även att en av förskollärarna hade fått syn på att gruppen kunde användas som resurs för barnens språkutveckling. Hon uttryckte att barnen kunde vidareutveckla sina språkkunskaper genom varandra och även att de barn med språksvårigheter kunde gynnas i sin språkutveckling genom de mer språkkunniga barnen. Att barnens språkutveckling kan främjas genom interaktioner med andra barn är något som Erdemir och Brutt-Griffler (2020) lyfter i sin studie. Studien gjordes i syfte att synliggöra utvecklingen av ett barns språkförmåga i interaktioner med andra barn, samt att synliggöra mer specifikt vad det var som utvecklade barnets ordförråd. I resultatet av studien framkom det att interaktionerna med andra barn var en framgångsfaktor där barnets språkutveckling främjades ytterligare. Utvecklingen av barnets ordförråd skedde på ett naturligt sätt under förskolans dagliga aktiviteter och hans ordförråd utökades dessutom när han interagerade med barn som han hade en god relation till.

I samband med att förskolläraren beskrev hur hon använde sig av barngruppen som en resurs, menar hon även att barnen kan stötta varandra i sin språkutveckling på förskolan. Att barnen stötts av varandra kan på så sätt bidra till att barnen åstadkommer mer i sitt lärande, vilket kan likställas med begreppet om den proximala utvecklingszonen. Gjems (2018) beskriver den proximala utvecklingszonen och menar att det handlar om att barnen alltid ska få ta del av ett lärande som är anpassade efter de själva, men även att det handlar vad barnet kan bemästra i samverkan med andra barn och vuxna. En annan författare som lyfter begreppet är Säljö (2017) som menar att den proximala utvecklingszonen har en nära anslutning till den syn på lärande och utveckling som Vygotskij, men även att lärandet och utvecklingen konstant är i pågående processer. Författaren förklarar även att när barnet lär sig att behärska och förstå ett begrepp eller en förmåga, ökar möjligheten för barnet att även kunna behärska något nytt. Därmed blir nya förmågor och kunskaper tillgängliga för barnen. Ett annat begrepp som kan jämföras med den proximala utvecklingszonen är Matteuseffekten som Gjems (2018) redogör för. Hon förklarar att Matteuseffekten innebär att de barn som får tillfälle att tillägna sig en stor mängd ord, har bättre förutsättningar till att vidareutvecklas mer i sin ord- och språkinläring. För att kunna uppnå en god språklig förmåga som sedan kan vidareutvecklas är det av stor vikt att förskollärare benämner orden på ett korrekt sätt i dialoger med barnen på förskolan.

I och med att barnen kan använda sig av varandra som resurs, bidrar det till att de inkluderar varandra på ett socialt plan, vilket på så sätt skapar en god språklig miljö för barnen. Att förskolläraren uttrycker vikten av barnens sociala relationer och hur det kan bidra till deras språkutveckling kan liknas med ett begrepp inom det sociokulturella perspektivet, vilket är intersubjektivitet. Intersubjektiviteten förklarar Gjems (2018) innebär att två individer har gemensam uppmärksamhet och att det sker en anpassning mellan parterna. Intersubjektiviteten ses också som en avgörande faktor för barns språkutveckling som startar redan vid födseln.

Hur arbetar förskollärarna för att stödja barn som har språkliga svårigheter i förskolan?

I och med att förskollärarna betonade betydelsen av språk och kommunikation för barnen i förskolan hade de även olika strategier för att stötta de barn med svårigheter i sin språkutveckling. I resultatet framgick det att majoriteten av förskollärarna kopplade in specialpedagoger när de ansåg att de behövde vägledning och stöttning i arbetet med barns språksvårigheter. Det framkom även att specialpedagogen är den profession som förskollärarna samverkar mest med, vilket gör att specialpedagogen är den som kopplas in först när ett barn är i behov av stöd. Detta kan likställas med det som Sandberg (2021) skriver, vilket är att det är av stor vikt att ge stöttning till förskollärare genom handledning av en specialpedagog. De förklarar vidare att stöttningen bidrar till ett mer planerat arbete kring barn i behov av särskilt stöd, vilket möjliggör att barnen gör mer framsteg i sin utveckling.

I samband med detta uttrycker även förskollärarna att barnens vårdnadshavare alltid ska vara delaktiga när en specialpedagog behöver kopplas in. Här menade förskollärarna att det krävs ett godkännande från vårdnadshavare för att arbetet med specialpedagogen ska kunna påbörjas, men även att vårdnadshavarna blir delaktiga och tilldelas information om en sådan process skulle inträffa. Detta lyfter Sandberg (2021) och uttrycker att genom att barnets nära vuxna samverkar gynnas barnets utveckling och lärande eftersom de olika parterna har varsin betydande roll i barnets utveckling. Med detta menar författaren att vårdnadshavarna är de som känner och kan läsa av barnets signaler bäst medan de andra vuxna, vilket är

förskolläraren och specialpedagogen, har varsin profession inom området. Eftersom vårdnadshavarna känner barnet bäst är det av stor vikt att förskolläraren och specialpedagogen är inlyssnande gentemot vårdnadshavarnas tankar och funderingar. Slutligen menar även författaren att det är betydelsefullt att alla dessa tre parter är involverade i utvecklingssamtal kring barnet. På så sätt skapas möjlighet att få in allas olika synvinklar.

I resultatet framkom det dessutom att förskollärarna inte kan hjälpa de flerspråkiga barnen med deras modersmål eftersom de inte har kompetensen inom det språket. Däremot förklarar de att polyglutt blir ett hjälpsamt verktyg eftersom det ger de flerspråkiga barnen tillgång till högläsning på sitt eget modersmål. Förskollärarna lutar sig därmed mot polyglutt-appen och har den som en trygghet vad det gäller arbetet med de flerspråkiga barnen. En författare som talar om flerspråkighet i förskolan är Kultti (2014) och hon menar att vart femte barn är förskolan är flerspråkig, vilket skapar en större betydelse av att uppmärksamma dessa barns språkande i förskolan. Hon menar också att de olika språken, vilka är förstaspråket och andraspråket, stärker varandra. Det lyfts dock fram att förskolan möjliggör för barnen att de ska kunna utveckla och bemästra det svenska språket, delvis genom böcker och högläsning, men att andra modersmål än svenska inte uppmärksammas lika mycket vilket gör att flerspråkiga barns modersmål inte ges lika mycket plats till.

En annan strategi som förskollärarna lyfte fram var bildstöd och tecken som stöd, vilket främst lyftes fram i syfte att stötta de barn som har språksvårigheter. Det visade sig dock även att de andra barnen på förskolan också kunde gynnas av användningen av tecken som stöd och bildstödet. Förskollärarna uttryckte dessutom att tecken som stöd kunde vara ett hjälpmedel för alla barn att samspela eftersom det möjliggjorde att barnen hade flera sätt att kunna kommunicera med varandra på. För att kunna använda sig av tecken som stöd behöver barnen först kunna bemästra och förstå användandet av detta redskap, vilket är något som kan kopplas till begreppet appropriering. Detta begrepp förklarar Säljö (2017) och menar att det handlar om att barnen gör sig bekanta med olika redskap och på så sätt tillägnar sig kunskap om dess funktion, men även hur de kan mediera genom verktygen. Författaren skriver även om skolans betydelse för barnens möjligheter att appropriera olika kunskaper och menar att barnet behöver den vuxnes stöd och kunskap för att kunna skapa sig en förståelse om sin omvärld. Därmed har förskolläraren en stor betydelse för barnens appropriering.

I ovan stycke beskrev förskolläraren att tecken som stöd och bildstöd kan möjliggöra barnens samspel på förskolan vilket kan bidra till att barnen får en ökad delaktighet. Detta är något Johora, Flear och Veresov (2019) talar om i sin studie. De menar att barnen kan hindras i sin delaktighet på förskolan genom deras svårigheter i att kommunicera och uttrycka sig, vilket i sin tur kan bidra till att förskollärarna möjligheter att interagera med barnen reduceras. För att hindra att reduceringen av interaktionen mellan förskollärare och barnen sker kan tecken som stöd och bildstöd vara ett hjälpmedel för barnen att kommunicera med, menar förskollärarna. Ett hjälpmedel för att kunna kommunicera genom olika verktyg kallas inom den sociokulturella teorin för mediering som Säljö (2017) redogör för. Mediering innefattas av att barnen tillämpar olika verktyg när de är aktiva inom sin omvärld samt försöker tolka den. Genom att barnen använder sig av olika kulturella verktyg kan de få hjälp att uttrycka sig, men även få en djupare insikt om sin omvärld. Ett medierande verktyg som Gerland och Aspflo (2015) styrker är tecken som stöd och bildstöd. De förklarar att dessa verktyg har en positiv påverkan på alla barns språkutveckling, oavsett om barnen redan har ett verbalt språk eller om de har fortsatta språksvårigheter. Därmed anser författarna att all form av kommunikation är bra för barnen och att det är av stor vikt att vuxna uppmuntrar barnens olika sätt att kommunicera på, vilket kan vara genom både teckenkommunikation, bildstöd

eller genom sitt kroppsspråk. Slutligen betonar dem att det viktigaste är att barnen har olika kommunikationsverktyg som gör att de kan kommunicera och att det ena verktyget inte behöver vara bättre än det andra.

8.3 Sammanfattning och förskollärares yrkesutövning

I studiens resultat framkommer det en mängd olika strategier som de olika förskollärarna använde sig av. Den strategin som framträdde mest var att förskollärarna använde sig av ett närvarande förhållningssätt i sin undervisning. Förskollärarna ansåg att närvaron var den strategi som var grundläggande för att kunna främja barnens språkutveckling och att det kunde möjliggöra att barnen stöttades i sin kommunikation. Det framkom även att närvaron bidrog till att förskollärarna kunde stötta barnen på flera olika sätt. Dels genom att förskollärarna kunde hjälpa barnen att hitta rätt benämningar på det som de ville förmedla, men även att det kan vara ett hjälpmedel för förskollärarna att kunna se vilken form av stöttning barnen var i behov av och vad som redan var ett hjälpmedel för barnen i deras språkutveckling.

När det kommer till att kunna stötta barn med språksvårigheter, lyfte förskollärarna fram att samverkan med både specialpedagoger och vårdnadshavare var av stor vikt. Förskollärarna uttryckte att det var specialpedagogerna som kunde ge dem stöttning och vägledning i arbetet med barnens språkutveckling. Genom detta kunde förskollärarna utveckla sina arbetsätt och bidra till att barnen fick den hjälp de behövde gällande sina språksvårigheter. Men för att detta skulle kunna möjliggöras krävdes det att barnens vårdnadshavare hade ett aktivt deltagande och att det skedde en flitig samverkan mellan alla tre parter.

Dessa resultat visar på att det är viktigt att förskollärare hittar egna strategier som kan stötta barnen i deras språkutveckling, men även att strategierna som framförts kan vara användbara för andra förskollärare i deras yrkesutövning. Men för att möjliggöra att strategierna fungerar krävs det att förskollärarna prövar olika arbetsätt och att detta sker gemensamt inom arbetslagen. Genom att förskollärarna prövar olika strategier använder de sig av en beprövad erfarenhet som Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar ska synliggöras genom att den dokumenteras och testas under en lång tidsperiod och av många i arbetslaget. Den beprövade erfarenheten kan därmed vara ett sätt för förskollärarna att få syn på vilka strategier som fungerar i barngruppen och om nya strategier behöver tillämpas. Enligt Skolverket (2018) ska undervisningen i förskolan vila på en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket styrker vikten av att förskollärarna testat sina strategier.

8.4 Didaktiska konsekvenser och vidare forskning

En didaktisk konsekvens som hade kunnat uppstå i förskolans verksamhet är ifall strategierna inte testats tillräckligt, vilket hade kunnat bidra till att förskollärarna håller sig till de strategier de anser fungerar och inte prövar nya. Det kan i sin tur bidra till att barnen inte får den hjälp i sin språkutveckling de är i behov av, men även att de inte får möjlighet att ta del av en språkundervisning som är uppdaterad efter en nyare syn på språkutveckling och lärande. Skolverket (2018) skriver om detta och menar att förskolan ska bidra till att barns lärande och utveckling sker på ett kontinuerligt sätt, men även genom en progression.

Utifrån studien hade vidare forskning kunnat göras kring hur barnen ser på sin egen språkundervisning och vad de anser att de lär sig på förskolan. Detta hade kunnat ske genom intervjuer med barnen där de hade fått svara på noga utvalda frågor kring språk och kommunikation. Det hade därmed varit intressant att se hur vår studie kan jämföra sig med en

sådan undersökning kring barns perspektiv. Detta eftersom det hade kunnat bidra till ett synliggörande kring om förskolläraarnas syn på lärande stämmer överens med hur barnen ser på sitt eget lärande. Att göra en sådan undersökning hade på så sätt kunnat synliggöra ett annat perspektiv av undervisningen och hade därmed kunnat utveckla förskolläraarnas strategier.

9 Referenser

Ackesjö, H. (2016). *Övergångar mellan skolformer: kontinuitet och progression från förskola till skola*. Liber.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.

Bahdanovich Hanssen, N. (2017). Preschool staff relationships with children with language difficulties: a comparative study in Belarusian and Norwegian preschools. *European Journal of Special Needs Education*. Hämtad 2022-05-18 från: <https://doi.org/10.1080/08856257.2017.1314112>

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2018). *Statistisk verktygslåda- att förstå och förändra världen med siffror*. Studentlitteratur.

Bjar, L., & Liberg, C. (2010). Språk i sammanhang. I L. Bjar., & C. Liberg. (Red.) *Barn utvecklar sitt språk*. Studentlitteratur.

Dockrell, E. J., Stuart, M., & King, D. (2010). Supporting early oral language skills for English language learners in inner city preschool provision. *British Journal of Educational Psychology*. Hämtad 2022-05-03 från: <https://doi.org/10.1348/000709910X493080>

Engdahl, I., & Ärlemalm-Hagsér, E. (2015). *Att bli förskollärare- mångfacetterad komplexitet*. Liber.

Erdemir, E., & Brutt-Griffler, J. (2020). Vocabulary Development Through Peer Interactions in Early Childhood: A Case Study of an Emergent Bilingual Child in Preschool. *International journal of bilingual education and bilingualism*. Hämtad 2022-04-10 från: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/13670050.2020.1722058>

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.

Fast, C. (2008). *Literacy- i familj, förskola och skola*. Studentlitteratur.

Gerland, G., & Aspeflo, U. (2015). *Barn som väcker funderingar: Se, förstå och hjälpa förskolebarn med en annorlunda utveckling*. Pavus Utbildning.

Gjems, L. (2018). *Förskolans arbete med tidig litteracitet – på barns villkor*. Studentlitteratur.

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Skolverket. Hämtad: 2022-04-27. <https://www.skolverket.se/getFile?file=2694>

Johora, F.T., Fleer, M., & Veresov, N. (2019). Inclusion of a child with expressive language difficulties in a mainstream Australian preschool – roundabout ways can create opportunities for participation. *International Journal of Inclusive Education*. Hämtad 2022-04-29 från: <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1609100>

Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan: Lärande av och på ett andra språk*. Liber.

Liberg, C. (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Studentlitteratur.

Nilsen, M. (2021). Digitala läsaktiviteter i förskolan – Rapport om användningen av en digital boktjänst i Göteborgs stads förskolor. *Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande*. Göteborgs Universitet. Hämtad 2022-06-01 från:
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/f9e27c20-51ee-4a88-ba72-132d92b1d149/Rapport+om+anv%C3%A4ndningen+av+en+digital+1%C3%A4stj%C3%A4nst+i+G%C3%B6teborgs+Stads+f%C3%B6rskolor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-f9e27c20-51ee-4a88-ba72-132d92b1d149-nLepYIo>

Nordberg, A., & Jacobsson, K. (2019). Approaches and educational assessments of children's speech, language and communication development in Swedish preschools. *Early Child Development and Care*. Hämtad 2022-04-12 från:
<https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1697693>

Sandberg, A. (2021) *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd*. Studentlitteratur.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö18*. Skolverket. Hämtad 2022-05-19 från:
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>

Spilt, J.L., Harrison, L.J., & Koomen, H.M.Y. (2014). Language Development in the Early School Years: The Importance of Close Relationships With Teachers. *American Psychological Association*. Hämtad 2022-04-28 från: <http://dx.doi.org/10.1037/a0038540>

Säljö, R. (2017). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: Grundbok för lärare*. Natur & Kultur.

Vygotskij, L S. (2001). *Tänkande och språk*. Daidalos AB.

Bilaga 1-Missivet

Hej!

Våra namn är Elin Hammarstrand och Sandra Wallin och vi är 25 respektive 24 år gamla. Vi går just nu sista året på förskolläraryrket på Göteborgs Universitet och ska därmed påbörja vårt examensarbete som kommer att handla om språk och kommunikation.

Språk och kommunikation är något som vi båda har intresserat oss för under vår utbildning och det är ett ämne som vi anser är en viktig del i barnens utveckling och lärande. Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur förskollärare arbetar med språkutveckling och hur förskollärare ser på språk och kommunikation i förskolan. Undersökningen kommer ske via intervjuer som kommer behandla bland annat förskollärarnas arbetssätt, vilka verktyg som används samt vad förskollärarna har för tidigare erfarenheter kring språkutveckling.

All information och material som samlas in från intervjuerna kommer att anonymiseras och enbart användas i syfte att bidra till vårt examensarbete. Detta innebär att studien kommer att anonymisera namnen på deltagarna, men även vilken förskola studien har gjorts på, var förskolan är lokaliserad samt när intervjun har genomförts.

Vi ser fram emot att få höra om er verksamhet och tackar så mycket för ert bidragande till vårt arbete.

Med vänliga hälsningar,
Elin Hammarstrand och Sandra Wallin

Bilaga 2-Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

- Hur länge har du arbetat som förskollärare?
- Vad har du för erfarenheter av att arbeta med barns språk och kommunikation?
- Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Innehållsfrågor:

- På vilket sätt arbetar du med språk och kommunikation tillsammans med hela barngruppen?
- Hur stöttar du de barn som har svårt att kommunicera med andra barn?
- Hur samverkar ni med elevhälsan och/eller med andra professioner när ett barn behöver extra stöd i sin språkliga och kommunikativa utveckling?
- Hur ser samverkan ut med hemmen gällande barnens språkutveckling?
- Har ni barn i er förskola som har annat modersmål – kan du berätta hur ni då arbetar för att stimulera språkutvecklingen.
- Har din förskola någon gemensam plan för hur arbetet med barns tal/språk och kommunikationsutveckling ska ske? Om ja, hur se den ut? Om nej, varför?
- Använder ni digitala verktyg? Om nej, varför använder ni inte det? Om ja, Vilka digitala verktyg används för att stödja barns språkutveckling och hur använder ni dem?
- Använder ni er av andra verktyg för språkutveckling? Om ja, vilka och hur används dem? Om nej, varför inte?

Övrigt:

- Är det något som du känner att vi inte har tagit upp?